

Берег людської пам'яті

Агатівка... Мальовничий куточок нашого району. Що ми знаємо про нього? Погодьтеся, дуже мало. Лісова, горбиста місцевість, багата кам'яними покладами. Раніше тут були вапельні, які ефективно діяли, забезпечували людей необхідним будівельним матеріалом. Щось планували і військові. Та коли полковник Пеньковський з потрохами продав нашу протиракетну повітряну оборону іноземній розвідці, то у лісі лишилися одні насипи. І замість ракетних установок — товсті стовбури дорослих дерев. А вже зовсім пізніше було прийняте рішення в цьому чудовому місці спорудити піонерський табір. Затія по районних мірках була грандіозною і вдалася вона на славу: в лісі заграли сурми і в літні місяці тут знаходили і знаходять прописку не лише діти з сіл району і області, а й з усіх-усюд. Щоправда, останнім часом дітвори з нашого району все менше дістається пугівок.

Агатівка, всюди панував порядок. Сам господар жив у столиці, видавав газету «Киевлянин». А на літо приїжджав відпочивати сюди зі своїми підручними. Кажуть, він був членом царської Думи.

Але ж таки, яким був цей поміщик Піхнов? Як стверджують, хорошим, грамотним, чемним. У нього були хороші помисли, прагнув побудувати школу у Томахові, щоб діти селян навчалися грамоти, давав на цю справу будівельні матеріали. Але люди не захотіли, вважали це зайвою справою.

Чи був він жорстоким до людей, як у нас часто змальовують поміщиків? Ось характерний випадок.

Жив у Томахові один чоловік — Романом звали. Сам здоровий, силчак. Був бідним, все по заробітках. В жнива, як уже склалі копи-жита, прийшов з мотузкою на поміщикове поле. Нав'язав півкопи і поніс до Томахова. Аж тут назустріч Піхнов. Зупинилися коні.

Впевнився, похований. Чи здивувало його це коцунство над могилами? Мабуть, ні. Одна система, і під Москвою, де він жив, і тут, на Рівенщині. Що говорити про мертвих, коли над живими знущаються, коли викривлена мораль, коли спотворена історія. Ось перед цим дзеркалом — усі ми.

А Агатівка не була безлюдною. Тут ще кілька десятиліть років тому жило 14 сімей. Але пройшовся політичний вихор неперспективних сіл. Загуркотіли бульдозери, наїхало начальство. В одного господаря було посаджено 40 яблунь-антонівок. Все зрівняли з землею. Хіба не заплачеш?

Дожидає свій вік і хата Яконських та й самі господарі — історія Агатівки, можна сказати, останні свідки історії цього куточка. Їм також випало нелегке життя, ой нелегке! Всього надивилися, всього звідали. І революцію, і колективізацію, і гуркіт «чорних воронків» відомої З. Сім'ї Яконських.

Ось така невеличка Історія, коротенький вступ. І все ж, хто добре знає Агатівку, її минуле? Чому я задав це питання? Пригадалася колишня нарада, що стосувалася цього урочища і, звичайно, присвячення назви піонерському табору. Так от, серед керівних осіб району, членів бюро райкомунпартії виникли суперечності — чому ж називається так — Агатівка. Один з присутніх висловив пропозицію, мабуть, колись там видобували агат — напівдорогоцінний кварцовий камінь, що використовується для прикрас. Отож і Агатівка. Всі ствердно закивали головами — ваша правда. Тим більше, що ніхто не був уродженцем району, всіх сюди прислали з різних місць, то й не дуже вдавалися в Історію. Агат то й агат.

Але був і є один чоловік, Ростислав Іванович Яконський, який живе зі своєю дружиною Анастасією Гнатівною вже не один десяток років на тій Агатівці, і куди в літній час на мальовничий берег Горині приїжджає не один відпочиваючий. Та от ні в кого немає часу запитати про істину, про Історію цього урочища. І не потрібно було б ніяку каменючку, хай вона і напівдорогоцінна, кварцова, підсовувати під фундамент правди.

Назва походить від поміщиці Агати, яка хазяйнувала тут колись. До речі, здавна це урочище було місцем відпочинку. Щедрий трунок лісу, краса голубої Горині, різноколірний килим луків. Поміщики знали, де відпочивати. Всю Історію мені важко описати. Розповім лише те, що почув від Ростислава Івановича і його дружини, і те, що з спадок передали їм батьки...

Від Агати маєток викупив Дмитро Дмитрович Піхнов. Його будинки були поряд сьгоднішнього табору. До Горині вели дві красиві алеї, висаджені волоськими горі-

— Романо. — каже, — порешся! Якщо ти так хочеш вкрати, то перенеси вже за кілька разів.

Помер Д. Д. Піхнов у 1914 році в Києві. Але перед смертю заповів, щоб поховали його в улюбленому місці — на Агатівці. Сюди і привезли Дмитра Дмитровича з Києва. Було багато вінків, теплих слів. Останній спочинок знайшов він на пагорбі у тій землі, яку любив.

А згодом, коли розпочалася революція, і у ранг було зведено разом насильство і наруга, вседозволеність і революційна совість, коли перестали боятися і бога і чорта, то у 1918-му могилу вперше розкопали. Шукали золото поміщика, шукали багатство, а втрачали совість, здійснювали наругу над мертвим. Це святотатство продовжується й до наших днів. І немає чому дивуватися — таке покоління виховали. Я побував на трьох пагорбі, де росте кілька десятків дерев. Замурований склеп знову порушений, хтось довбав залізку з каміння. А поряд ще кілька могил. Напівзгнили хрести. Лише один приведений до порядку. На ньому фотокартка молодого чоловіка і напис «Вєгрихт Ярослав Михайлович, 1907—1943 рр.».

Трагедія цього чоловіка проста. Вийшов вранці сорок третього з свого будинку, а тут німці йдуть. Постріл. І обірвалося життя.

Закінчу свою розповідь про Д. Д. Піхнова. Так от, могилу, де він похований, розривали декілька разів. Одні говорили, що там вже навіть кісток не збереглося. Однак в 1972 році приїхав у гості до Яконських сам Шулєгін: Людина також незвичайної долі. Розповідають, що від імені Думи підносив царю зречення від престолу. Старенький був, 93 роки. Він на власні очі вирішив пересвідчитися, чи похований тут його вітчим.

кля», війну. З сім'ї Яконських троє синів боролися рідну землю від фашиста. Ростислав Іванович у 1944-му пішов на фронт і закінчив війну у Берліні. У Блорусії загинув Вячеслав, як його любовно називали між собою Ческ. Весь зречений прийшов додому Олександр. Та й невдовзі помер, бо надто тяжко обпалили його фронтові громовиці...

Все змінюється. І життя наше, і Історія. І навіть ліс, де стояли велетенські дуби. Як розповідали мені, «...був такий дуб, що адеятьох не могли обняти». Де все воно ділося? З дубами ясно. Вже в п'ятдесятих багато з них позрізували, мали щось в Гоці будувати. А от як транспортувати? Не знайшлося техніки. І от когось вдарило в голову — по Горині вниз і сплавимо. Та не врахували, що дуб, то не сосна. Шубоєснули у воду одногого, то він там навіки й лишився.

...Зайшов у хату знайомий. Приніс цигарок для Ростислава Івановича, хліба, ще щось з продуктів. Господиня, дізнавшись, що вже й цигарки не по 40 копійок та ще й за купони, сплеснула руками, а потім добавила:

— Дід то одержує пенсію, а я — ні...

Що ж тут сказати? Варто, думаю, прислухатися до цих слів і працівникам Горбаківської сільської Ради, і райвідділу соціального забезпечення. Живемо ж темер в єдиній, суверенній державі, то й по-іншому треба дивитися на долі людей. Чи, може, той суверенітет знову ж таки паперовий, як і колись лозунги, що з часом тьмяніли?

...Агатівка. Куточок нашої Історії. З живими і мертвими, з гарною природою, з віхами пережитого. Йі, мабуть, суджено ще довго бути в центрі нашої уваги. Бо, погодьтєся, — це берег нашої пам'яті.

Євген ЛАНОВЕЦЬ.